

Teories feministes i implicacions socials

Laia Climent* | lcliment@fil.luji.es

VISTA PRÈVIA

A dia d'avui, té sentit la lluita per l'emancipació de les dones? Segurament, l'assumpció de la igualtat formal entre dones i homes ens pot conduir a l'equívoc que el feminisme ja no té raó de ser. Però la realitat és una altra. S'ha avançat molt, però no suficient. I si tenim aquesta sensació, potser és perquè part del feminisme no ha sabut adaptar-se als nous temps sinó que s'ha aïllat en el camp teòric, despolititzant-se i deixant de banda la seva interacció amb els moviments socials. El feminisme és vigent des del moment que ens queda molt camí per recórrer per assolir la igualtat real entre homes i dones. I per fer-ho, cal sortir del clot, redefinir-se i començar a caminar per fer del segle XXI «el segle de les dones».

Ja fa temps que em preocupa l'evolució d'una part del pensament feminista universitari que, com més va, més es deslliga de les qüestions ideològiques. És cert que alguns estudis de gènere han arribat a un nivell de desideologització tal que ens desorienta i també ens desarticula com a dones. No debades estem vivint un període de globalització mundial que afecta directament els cervells pensants. Dins aquesta línia de reflexió, les universitats han hagut de repensar sovint el seu paper en la societat. I, concretament pel que fa a la crítica feminista, ja en el moment de la seva introducció al món acadèmic, a la dècada de 1960, s'hi erigeix el dilema si aquesta ha d'ocupar un lloc a les universitats o bé si el seu marc d'actuació ha de continuar exclusivament dins les xarxes i grups socials. Sobre aquesta qüestió es posicionà en el seu moment Lillian S. Robinson (1941-2006), que mostrà la necessitat que les feministes concentrin els seus esforços en les organitzacions socials: «Algunes persones s'estan esforçant en provar que les crítiques feministes són bo-

* Professora del departament de Filologia i Cultures Europees de la Universitat Jaume I

Part del pensament feminista actual ha arribat a un nivell de desideologització tal que ens desorienta i també ens desarticula com a dones

nes persones i inclús afirmen que qualsevol departament que valgui la pena hauria de comptar amb una. A mi no m'interessa massa que la crítica feminista arribi a ser una part respectable de la crítica acadèmica; em preocupa molt més que les crítiques feministes es converteixin en un instrument útil per al moviment de la dona».¹

Com podíem suposar, des de la introducció del feminisme dins l'àmbit universitari, les teories de gènere han evolucionat molt i han plantejat –i continuen plantejant– objectius ben diversos, alguns dels quals han contribuït a fer créixer la desorientació existent pel que fa als paradigmes de la recerca. Amb això no vull dir que la integració de les crítiques feministes dins l'àmbit acadèmic no hagi estat un encert, sinó que, ara i aquí, em sembla que cal replantejar-nos cap on anem i quin sentit tenen algunes de les teories que estan absolutament deslligades del món social i polític. De més a més, hauríem de pensar també si, en algun moment donat de la seva existència, la crítica feminista universitària, amb gairebé cinquanta anys de vida, ha aconseguit afectar poc o molt el comportament social entre dones i homes. Per tant, aprofito aquestes ratlles per reflexionar sobre l'evolució de les teories feministes des de les dècades de 1950 i 1960 fins l'actualitat i el seu compromís amb la societat.

Un poc d'història

Els anys seixanta i setanta són uns períodes molt fructuosos orientats a la conquesta femenina de l'espai social tot passant per la redefinició del patriarcat, la legalització de l'avortament així com la igualtat dels drets i salaris per als dos sexes.² Els moviments feministes, amb una forta base ideològica, tendeixen a unir-se al pensament socialista amb les seves variants del marxisme i anarquisme. Des de la crítica es creu que els canvis polítics i econòmics i les transformacions de les llibertats de les dones estan completament imbricats. Per tant, es pretén facilitar unes estratègies que permetin canviar tant la situació de la desigualtat política i econòmica com la de gènere. De fet, s'entén la lluita per l'alliberament de les dones com una lluita social, ja que, es pensa que l'abolició de la diferència de classes comportarà l'abolició de la desigualtat de gèneres. Aquesta és una època clarament polititzada que dóna lloc a uns estudis cabdals del pensament feminista occidental. Estem parlant de *El segon sexe* (1949) de Simone de Beauvoir (1908-1986) o bé del treball de Betty Friedan (1921-2006), *La mística de la feminitat* (1963), sense obviar tampoc les aportacions de Shulamith Firestone (1945), Jo Freeman (1945), Germaine Greer (1939), Juliet Mitchell (1940), Kate Millet (1934) o, fins i tot, els treballs de Virginia Woolf (1882-1941) que, malgrat ser anteriors, deixen

1 MOI, T., *Teoría literaria feminista*. Cátedra.Madrid, 1995. Traducció pròpia.

2 <http://www.pensament.com/filoxarxa/filoxarxa/terc3d0v.htm>

Cal replantejar-nos cap on anem i quin sentit tenen algunes de les teories de l'àmbit acadèmic actual que estan absolutament deslligades del món social i polític

unes profundes petjades en els escrits de les dones pensadores i els moviments feministes dels seixanta i setanta.³ Així per exemple, Firestone en *La dialèctica del sexe* (1970) sosté que les dones constitueixen una classe social diferent a la de les classes econòmiques perquè el gènere és resultat d'una realitat biològica. L'autora, proposa la necessitat d'una nova organització social on s'aboleixi la jerarquia i s'aconsegueixi una estructura horitzontal basada en el foment de la vida i la solidaritat. Al nostre país, Maria Aurèlia Capmany (1918-1991), amb grans influències de Friedan, de Beauvoir i Woolf entre d'altres, tal i com ho explica Montserrat Palau, també deixa clarament lligada la relació entre feminisme i política. Declara que no es pot pensar sobre «el problema de la dona sense començar per plantejar el problema social i polític».⁴

Així doncs, tot i que per diferents camins, la crítica teòrica i els moviments socials avancen en una mateixa direcció cap a uns mateixos objectius clarament socials i polítics que, com he comentat abans, eren els de reprendre el control sexual i reproductiu de les dones i augmentar el seu poder econòmic, social i cultural.

De més a més, la precària situació de la dona de la dècada de 1960, que patia un terrible exili domèstic, encoratja enormement els moviments de feministes i la crítica teòrica a treballar dur per la situació que patien. Segurament, aquesta falta d'aire fresc i alliberador porta els moviments feministes a compartir un alè esperançador en el qual totes les dones lluitadores creien. Prenen força per canviar la situació de les dones. «No es neix dona, s'arriba a ser-ho» diu de Beauvoir⁵ amb intenció de transmetre la necessitat de prendre consciència que el gènere femení és una construcció i que, per tant, es pot canviar. Queda clar que la natura no crea la condició de la dona sinó que la dona ha de lluitar per tal d'aconseguir deslligar-se de les estructures patriarcales que l'han empresonada i poder arribar a la seva llibertat i igualtat.

Una altra línia que també és emprada pel feminisme social més radical és la del feminisme de la diferència que, en un principi, proposa un gran objectiu social i polític. Es pretén fer entendre que amb l'ordre patriarcal mai s'aconseguirà la igualtat de les dones. Es proposa doncs la necessitat de valorar allò personal, el pròpiament femení, com un aspecte cabdal per a una nova construcció de la societat. Tot entenent que el patriarcat ha construït el gènere femení a la seva manera, des del feminisme de la diferència es

3 FIRESTONE, S., *The Dialectic of sex: The case for feminist revolution*. Bantam Booker. Toronto, 1971; GREER, G., *L'eunuc femella*. Robert Laffont. París, 1971; MITCHELL, J., *La condició de la dona*. Edicions 62. Barcelona, 1977; MILLET, K., *Sexual Politics*. Hardback. Regne Unit, 1971; FREEMAN, J., *The Politics of Women's Liberation*. Logman. Nova York, 1975; WOOLF, V., *Tres guineas*. Lumen. Capellades, 1980.

4 PALAU, M., *Maria Aurèlia Capmany. Escriure la vida en femení*. Arola Editors. Tarragona, 2008.

5 DE BEAUVOIR, S., *El segundo sexo*. Volumen II. Càtedra i Universitat de València. Pàgina, 13. Madrid i València, 1999. Traducció al català a PALAU, M., *Maria Aurèlia Capmany. Escriure la vida en femení*. Arola Editoris. Tarragona, 2008

El feminisme dels anys 1950 i 1960 entén la seva lluita com una lluita social, ja que pensa que l'abolició de la diferència de classes comportarà l'abolició de la desigualtat de gènere

pretén vindicar una nova manera de veure el món així com es vol trobar una identitat femenina pròpia de les dones. Aquesta feminització que ha d'arribar a totes les parcel·les de la societat –començant pel més íntim, per la sexualitat– comporta una esperança de poder canviar les estructures socials jeràrquiques pròpies de la masculinitat cap a un ordre més col·laboracionista i horitzontal, més propi de les dones. Si amb el feminisme social liderat, entre d'altres, per de Beauvoir, la maternitat suposa la subjugació de la dona dins el sistema patriarcal, en el feminisme de la diferència aquesta particularitat del cos de dona passa a ser la potència femenina que orienta la identitat de les dones. Era el que Luce Irigaray (1932) anomena la *jouissance féminine*,⁶ aquella consciència d'experimentar un cos canviant, líquid, que permet veure el món des de la diversitat, l'agilitat, tot aportant una nova construcció social sense fronteres i deixant enrere la rigidesa del poder vertical que imposa la societat actual. Aquesta visió de la líquescència com a característica de la feminitat i també d'unes noves estructures socials ve potenciada, en part, pel pensament filosòfic postmodernista que pretén trencar amb les estructures rígides. Per exemple, sota la imatge del ri-

6 Irigaray explica: «the sea element, as an attempt to mark a difference, is both the amniotic waters [...] and also [...] the movement of the sea, the coming and going, the continual flux. It seems to me quite close to my *jouissance* as a woman [...]» dins STANTON, D. C., « Difference on Trial: A Critique of the Maternal Metaphor in Cixous, Irigaray, and Kristeva» a MILLER, N. K., (ed.), *The poetics of Gender*. Columbia, Columbia University Press. Pàgines 169-170. Nova York, 1986

A la dècada de 1960, el feminisme de la diferència defensa que el patriarcat ha construït el gènere femení a la seva manera i reivindica la identitat femenina pròpia de les dones

zoma com a planta que s'escampa desordenadament en totes direccions i de la qual no es pot diferenciar l'arrel de les seves ramificacions, Gilles Deleuze (1925-1995) i Félix Guattari (1930-1992) potencien una mirada alliberada de tota norma social i de qualsevol restricció ideològica.⁷ Així, plantegen un funcionament basat en tensions sense ordre que s'escapa de les jerarquitzacions pròpies del patriarcat i del capitalisme. Per tant, aquesta visió també trenca, entre d'altres, amb les principals nocions que han marcat d'una manera contundent la construcció de la nostra societat com són la lectura de Claude Lévy-Strauss (1908) pel que fa a la família o també la interpretació freudiana d'Èdip com a etapa biològicament necessària.

Reforçada per aquesta nova visió de l'ordre social, la crítica feminista planteja, com hem dit, la necessitat d'alliberar-se dels homes ja que representen l'impediment per atènyer el nou ordre ajustat al caràcter femení. En efecte, entre d'altres aspectes cabdals, per exemple, el *parler femme* d'Hélène Cixous (1937) solament brolla a la manera alliberadora en els moments en els quals l'home no és present. I és que, per a Cixous, en les converses, les dones empenen un llenguatge especial que solament apareix quan el gènere masculí no hi és present.⁸ Es potencia també el

que Adrienne Rich (1929) anomena el *continuum* lèsbic, una força femenina que sorgeix exclusivament de la unió entre dones: no solament unió sexual sinó també d'amistat.⁹ I de fet, aquesta unió de la feminitat fa néixer i reforça la identitat femenina, una identitat truncada al llarg dels segles. És la consciència de la sororitat,¹⁰ d'aquesta germanor que han de recuperar les dones per tornar a reconstruir la seva història com a gènere. Al nostre país, Maria Mercè Marçal (1952-1998) es preocupa força per restaurar totes les baules de la història femenina i poder acabar així amb l'estat d'orfenesa que pateixen les creadores catalanes. I és que s'ha d'intentar recordar les vivències d'altres dones, per tal de «trobar, retrobar i inventar», tal i com explica Irigaray.¹¹ En efecte, es pretén recuperar una complicitat que, si recordem l'Orestíada, és portada a terme fins la generació de Clitemnestra que mata el seu marit per haver donat als déus la seva filla Ifigènia. En aquesta etapa de l'Orestíada apareix un gènere femení unit, tanmateix, per poc temps ja que la següent generació de dones –Electra– s'alia amb el germà –Orestes– per matar la mare –Clitemnestra– i venjar així el seu pare –Agamenon. Aquesta darrera imatge, de la dona que traeix el seu propi gènere, caracteritza

7 DELEUZE, G. i GUATTARI, F., (2000), *Rizoma introducció*. Pre-textos. València, 2000.

8 CIXOUS, H., *La risa de la medusa: ensayos sobre la escritura*. Anthropos. Barcelona, 1995.

9 FERNÁNDEZ, J. A. (ed.), *El gai saber*. Llibres de l'Índex, Barcelona, 2000.

10 MURARO, L., *El orden simbólico de la madre*. Horas y horas, Madrid, 1995.
MURARO, L., «El concepto de genealogía femenina» a www.creativitatfeminista.org. 2001

11 MURARO, L., «El concepto de genealogía femenina» a www.creativitatfeminista.org. 2001

Tot i que per diferents camins, la crítica teòrica i els moviments socials de la dècada de 1960 avancen en una mateixa direcció i amb uns mateixos objectius clarament socials i polítics

el comportament femení actual. I les feministes, conscients dels canvis socials que hi ha hagut, que apareixen representats pels personatges de l'Orestíada, pretenen restaurar la fidelitat de les dones dins el seu gènere. Germanes de gènere, les dones han d'unir-se, totes, per construir un món que les representi. És més, són conscients que, fins i tot, el llenguatge que parlen, aquest llenguatge que prové exclusivament del món simbòlic construït després de parir no els és propi. Estem immerses dins el llenguatge de la Llei del Pare que no transmet ni el món semiòtic de les vivències de l'interior de l'úter de la mare, ni tampoc el món de la feminitat en general que s'allunya clarament de la racionalitat vertical i agressiva. De fet, Julia Kristeva (1941) remarca la necessitat d'observar atentament els *lapsus linguae*, ja que són expressions provinents del món semiòtic, són unes energies alliberadores que trenquen amb els motlles del llenguatge estructurat.¹²

Fet i fet, si com havíem dit, certes pensadores s'aferren al feminisme de la diferència per tal de justificar la necessitat de construir un món sense homes, en certs moments, la seva perspectiva genera un debat aferrissat entre les diferents tendències feministes i són acusades, d'una banda, de voler crear un món utòpic, i de l'altra, de seguir amb els determinismes tradicionals ja que exalten

justament allò que el patriarcat s'ha preocupat tant de potenciar: la maternitat.

Cal dir però, que el feminisme de la diferència evolucionat genera ja, al meu entendre, una separació amb els aspectes socials. Recordem que és un pensament basat en uns conceptes filosòfics abstractes; tanmateix, si l'inici d'aquesta línia pot tenir alguna intenció social, la voluntat de trobar un nou llenguatge, una nova identitat femenina tot experimentant els camins de la introspecció obre una escletxa entre el social i les teories feministes. Escletxa però que, com més ens apropem al nostre segle XXI, més anirà eixamplant-se.

Una situació de bloqueig

Des de les dècades de 1980 i 1990, la crítica feminista, de la mateixa manera que el pensament en general, passa per moments difícils. La globalització desorienta el pensament i acaba per desarticlar molts grups i xarxes feministes. Al mateix temps, a les universitats prolifereixen els instituts i grups d'investigació de dones, i molts dels moviments feministes naixents es troben aixoplugats en institucions. S'hi escriuen tesis doctorals i altres estudis acadèmics sobre qüestions de gènere. Contradictòriament, dins d'aquest panorama prolífic apareixen una varietat de nous paradigmes teòrics no resolts que són clarament característics dels temps actuals.

12 KRISTEVA, J., *Desire in language*. Columbia University Press. Nova York, 1980.
BUTLER, J., *El género en disputa. El feminismo y la subversión de la identidad*. Paidós. Buenos Aires, 2001

Des de les dècades de 1980 i 1990, la crítica feminista passa per moments difícils. La globalització desorienta el pensament i acaba per desarticular molts grups i xarxes feministes

I és que, segurament, després d'haver-se adonat que la revolució social no porta a la revolució de gènere i que qualsevol canvi de la societat continua reforçant el patriarcat, la idea de la dona entesa com a classe perd completament el seu sentit. Són moments en els quals s'intenta subratllar la diversitat entre les dones tot tenint en compte les seves concrecions de raça, ètnia i classe. De més a més, el gènere pren una nova perspectiva: ja no es tracta d'un concepte estable sinó que es troba en constants canvis i sempre en procés de determinació. També, alguns debats s'han centrat en la necessitat o no de fer *tabula rasa* a tota la història de la dona per tal de començar de zero. Teòriques com ara Seyla Benhabib (1950),¹³ plantegen la necessitat d'oblidar-se de tots els paràmetres femenins per tal d'aconseguir crear un nou gènere lliure de tota restricció fal·locèntrica.

Tant el gènere com a entitat canviant com l'abolició completa del femení, comporten una visió de la dona com a entitat fugissera i esmunyedissa que la desarma completament i en debilita la creació de qualsevol grup estable, cohesionat i amb voluntat d'actuació.

Aquesta tendència ve de la mà del naixement dels Estudis Culturals, una nova tendència a analitzar els grups desfavorits i marginats tot potenciant el multiculturalisme. Aquests estudis, que neixen amb una intenció ideològica clara, es van despolititzant progressivament per tal de palesar solament la diferència entre grups tot oblidant la lluita per l'alliberament social. De fet, a l'inici dels Estudis Culturals, es proposa una reformulació del marxisme que els propis fundadors anomenen marxisme culturalista, el qual està clarament relacionat amb el postestructuralisme francès de Michel Foucault (1926-1984) i Jacques Derrida (1930-2004), el marxisme i la psicoanàlisi.¹⁴ Tanmateix, els Estudis Culturals actuals s'han convertit en un pensament sotmès a un cert grau d'«academització» i despolitització, i fins i tot «desapassionament».¹⁵ Una despolitització que té, evidentment, un interès polític subjacent com és el de reforçar les fragmentacions politico-socials i discursives a les quals ens aboca el capitalisme tardà. Així és: els Estudis Culturals no mostren en cap moment un interès per les articulacions històriques, polítiques i econò-

13 El debat intel·lectual entre Benhabib, Fraser i Butler es va basar en la visió del gènere i la postmodernitat.

BENHABIB, S., «Feminism and postmodernism: an uneasy alliance» a *Praxis Internacional*. Volum, 11. Número 2. Pàgines 139-149. 1991.

FRASER, N., «False antitheses: a reponse to Seyla Benhabib and Judith Butler» a *Praxis Internacional*. Volum, 11. Número 2. Pàgines 166-177. 1991.

BUTLER, J., «Contingent foundations: feminism and the question of 'postmodernism'» a *Praxis Internacional*. Volum, 11. Número 2. Pàgines 150-165. 1991.

14 Els Estudis Culturals es van iniciar en Anglaterra en el 1956, moment en què per situacions socioculturals determinades, els crítics Edward Palmer Thompson (1924-1993), Raymond Williams (1921-1988) i Richard Hoggart (1918) junt amb el seu personatge central, Stuart Hall (1932), es desmarcaren del marxisme dogmàtic, tot oblidant-se també de les teories de George Lukács (1885-1971), Jean Paul Sartre (1905-1980) o Louis Althusser (1918-1990).

15 **GRÜNER, E.**, «Una introducció alegòrica a Jameson y Zizek» a *Estudios Culturales. Reflexiones sobre el multiculturalismo*. Paidós. Pàgina, 20. Buenos Aires, 2005.

El pensament actual té una visió de la dona com a entitat fugissera que la desarma completament i en debilita la creació de qualsevol grup estable, cohesionat i amb voluntat d'actuació

miques i han abandonat per complet el camp de la vertadera proposta política.¹⁶ De més a més, hi ha un canvi pel que fa a la problematització dels estudis: si abans s'hi analitzen identitats fortes tals com la nació, la classe –i la dona com a classe social– o l'adscripció política, ara, amb els Estudis Culturals, els teòrics centren l'atenció en identitats canviants i dèbils com ara el nou concepte de gènere, l'ètnia, la pràctica sexual o el multiculturalisme. De fet, amb els Estudis Culturals, ser innovador suposa no estudiar la cultura canònica ni el potencial subversiu de les vertaderes dissidències culturals sinó que cal apuntar cap als subgèneres misteriosos i encara per estudiar com és la cultura pop que, segons aquests teòrics té un relat social particular i propi.¹⁷

D'altra banda, a més de la debilitació de la dona imposada pel nou concepte de gènere, de la despolitització generalitzada per la globalització i el capitalisme tardà que estem vivint, cal tenir en compte també l'auge de l'individualisme que produeix, en qüestions de gènere, un desànim complet. En efecte, en l'etapa de Beauvoir es pretén aconseguir una igualtat de drets, lluita que implica indirectament una entesa amb el gènere masculí. Ac-

tualment, s'ha mostrat que l'individualisme potencia dos discursos –el femení i el tradicional masculí– que progressivament van distanciant-se més. I doncs, l'etapa de l'entesa queda com més va més lluny de la realitat. La incomprensió acaba dominant el panorama general d'incomunicació entre els dos gèneres.¹⁸

De la teoria a la pràctica

Amb aquest panorama actual, prima la desil·lusió i la desorientació. Tot i la gran quantitat de paper escrit sobre el gènere femení, durant les darreres dècades, els canvis socials no han determinat la història de les dones. I és que les dones continuen patint una gran discriminació social tant en l'espai públic com en el privat. En l'espai públic, pel que fa al món laboral, podem palesar, per exemple, el sostre de vidre que empresona les dones periodistes sempre sota les ordres dels homes. Sostre de vidre que permet mirar els càrrecs importants als quals, tanmateix, les dones mai no podran accedir. O també l'efecte tisora que es produeix en les carreres de periodisme. Si en les facultats de periodistes hi ha més dones que homes, després, ja en el mercat laboral, els homes escalfen gairebé totes les troncs dels alts càrrecs.

Per tant, en l'actualitat, les dones se sotmeten a la

16 CUSSET, F., *French theory: Foucault, Derrida, Deleuze & Cia. y las mutaciones de la vida intelectual en Estados Unidos*. Melusina edicions. Pàgina 147. Barcelona, 2005.

17 CUSSET, F., *French theory: Foucault, Derrida, Deleuze & Cia. y las mutaciones de la vida intelectual en Estados Unidos*. Melusina edicions. Pàgina 144. Barcelona, 2005.

18 Lipovetsky, G., *La tercera mujer*. Anagrama. Barcelona, 1999.

La debilitació de la dona imposada pel nou concepte de gènere, la despolitització generalitzada per la globalització i l'auge de l'individualisme, produeix, en qüestions de gènere, un desànim complet

pressió en la feina malgrat ocupar sovint els llocs de menys responsabilitat, a la pressió pel que fa a l'estètica –la publicitat suposa una exigència constant de la perfecció corporal, sobretot en les dones– i també a la pressió en la vida familiar. Com bé explica Gilles Lipovetsky (1944), ara les dones han de ser perfectes com a treballadores, com a mares i com a dones eròtiques. La *superwoman*, exigida pel ritme econòmic al qual estem sotmeses, no fa res més que modificar el concepte de gènere femení, que no havia estat mai entès d'aquesta manera. Les feministes dels seixanta, dels setanta i, fins i tot, dels vuitanta tenien esperances de poder trencar uns motlles que s'imposaven a viva veu i conscientment des d'articles, propagandes... com ara aquells escrits de la Sección Femenina sobre el perfecte comportament de les dones envers els seus marits.¹⁹

Actualment però, ens trobem que el capitalisme agressiu, sota uns discursos políticament correctes que desarmen qualsevol col·lectiu, ataca la part nostra més inconscient: el nostre imaginari col·lectiu. Aquesta és la presó més segura, amb els barrots més gruixuts d'on les dones no poden escapar. Ja no es discrimina la dona demanant-li explícitament que tinga «preparada una comida deliciosa para cuando él regrese del trabajo» sinó que la publicitat i en general els mitjans de comunicació reforcen constantment l'exili interior de la dona. Una dona que, aparentment, ja ha conquerit l'espai social i doncs, segons algunes veus, ja no té cap raó per lluitar.

I aquest exili interior mantingut i imposat a través de l'inconscient produeix uns desànims absoluts que es mostren clarament en la creació de les dones. La literatu-

19 «Ten preparada una comida deliciosa para cuando él regrese del trabajo. Especialmente, su plato favorito. Ofrécete a quitarle los zapatos. Habla en tono bajo, relajado y placentero.

Prepárate: retoca tu maquillaje, Coloca una cinta en tu cabello. Hazte un poco más interesante para él. Su duro día de trabajo quizá necesite de un poco de ánimo, y uno de tus deberes es proporcionárselo.

Durante los días más fríos deberías preparar y encender un fuego en la chimenea para que él se relaje frente a él. Después de todo, preocuparse por su comodidad te proporcionará una satisfacción personal inmensa.

Minimiza cualquier ruido. En el momento de su llegada, elimina zumbidos de lavadora o aspirador. Salúdale con una cálida sonrisa y demuéstrole tu deseo por complacerle. Escúchale, déjale hablar primero; recuerda que sus temas de conversación son más importantes que los tuyos. Nunca te quejes si llega tarde, o si sale a cenar o a otros lugares de diversión sin ti. Intenta, en cambio, comprender su mundo de tensión y estrés, y sus necesidades reales. Ten preparada una

bebida fría o caliente para él. No le pidas explicaciones acerca de sus acciones o cuestiones. Recuerda que es el amo de la casa.

Anima a tu marido a poner en práctica sus aficiones e intereses y sirve de apoyo sin ser excesivamente insistente. Si tú tienes alguna afición, intenta no aburrirle hablándole de ésta, ya que los intereses de las mujeres son triviales comparados con los de los hombres. Al final de la tarde limpia la casa y prevé las necesidades que tendrá a la hora del desayuno.

Una vez que ambos os hayáis retirado a la habitación, prepárate para la cama lo antes posible, teniendo en cuenta que, aunque la higiene femenina es de máxima importancia, tu marido no quiere esperar para ir al baño.

En cuanto a las relaciones íntimas, es importante recordar tus obligaciones matrimoniales: si él quiere dormir, que sea así. Si tu marido sugiere la unión, entonces accede humildemente, teniendo en cuenta que su satisfacción es siempre más importante que la de una mujer. Si tu marido te pidiera técnicas sexuales inusuales, se obediente y no te quejes. Una vez finalizado, tu marido se dormirá, esto te dará el tiempo necesario para arreglarte y prepararle el desayuno.» (extracte de la Sección Femenina de la Falange española, 1958).

La publicitat i els mitjans de comunicació reforcen l'exili interior de la dona, la qual, aparentment, ja ha conquerit l'espai social i per tant, segons algunes veus, no té cap raó per lluitar

ra i el cinema de dones reflecteixen uns personatges femenins degradats i agredits per una societat que no els pertany. Aquesta mirada de les dones està ben lluny de la que hagués volgut De Beauvoir per a l'evolució del seu gènere.

Dones i literatura

Si ens endinsem en la novel·la catalana de dones dels darrers temps, apareixen principalment dones incompreses, violades o automutilades i, en el millor dels casos, dones que no controlen els seus destins. Per posar algun exemple, a *El caníbal*²⁰ d'Isabel-Clara Simó (1943) la puta que aconsegueix reconduir la seva vida a prop d'un xef de cuina, és maltractada fins ser morta pel seu proxeneta. I el seu marit, com a gran cuiner, elabora uns plats succulents amb la carn de la seva estimada morta que anirà lentament degustant. *L'Emma*,²¹ de Maria Barbal (1949), és allunyada de casa pel seu marit que vol presentar-se a les eleccions, separada doncs de la seva família, fins acabar éssent una sense sostre també violada i maltractada. *La nena dels nou dits*²² bojament obsessionada per les seves falanges es passa tota la seva

existència automutilant-se les extremitats superiors. En definitiva, unes antiheroïnes que reflecteixen una situació de la dona terrible. Amb aquest panorama narratiu les autores potser hagin volgut cridar a la necessitat que té encara la dona de lluitar per la seva situació. Però també, la denigració del gènere femení com a principal aspecte de les novel·les escrites per les dones pot ser entès com el reflex de la desorientació política que patim. Sense una perspectiva ideològica clara, sense cap perspectiva de futur i amb una aparent igualtat de gèneres que amaga una continuïtat de l'estructura patriarcal, les dones creadores no poden fer cap altra cosa que mostrar la degradació del seu gènere. Sigui com sigui, la desolació esdevé actualment un sentiment generalitzat. El nou segle, que Lipovetsky determina com el segle de les dones, ha començat malauradament amb grisor. Esperem que això marqui simplement el final d'una etapa i que la propera neixi amb més esperances, i amb més ganes de lluitar per uns drets que encara no han estat assolits. |

20 SIMÓ, I. C., *El caníbal*. Columna. Barcelona, 2007.

21 BARBAL, M., *Emma*, Columna. Barcelona, 2008.

22 FÀBREGAS, L., *La nena dels nou dits* Columna. Barcelona, 2008.

+ INFO

Articles

BENHABIB, S., «Feminism and postmodernism: an uneasy alliance» a *Praxis Internacional*. Volum, 11. Número 2. Pàgines 139-149. 1991

BUTLER, J., «Contingent foundations: feminism and the question of 'postmodernism'» a *Praxis Internacional*. Volum, 11. Número 2. Pàgines 150-165. 1991.

FRASER, N., «False antitheses: a reponse to Seyla Benhabib and Judith Butler» a *Praxis Internacional*. Volum, 11. Número 2. Pàgines 166-177. 1991.

GRÜNER, E., «Una introducción alegórica a Jameson y Zizek» a *Estudios Culturales. Reflexiones sobre el multiculturalismo*. Paidós. Pàgina, 20. Buenos Aires, 2005.

MURARO, L., «El concepto de genealogía femenina» a www.creativatafeminista.org. 2001

Llibres

BARBAL, M., *Emma*, Columna. Barcelona, 2008.

BUTLER, J., *El género en disputa. El feminismo y la subversión de la identidad*. Paidós. Buenos Aires, 2001.

CIXOUS, H., *La risa de la medusa: ensayos sobre la escritura*. Anthropos. Barcelona, 1995.

CUSSET, F., *French theory: Foucault, Derrida, Deleuze & Cia. y las mutaciones de la vida intelectual en Estados Unidos*. Melusina edicions. Pàgina 147. Barcelona, 2005.

DE BEAUVOIR, S., *El segundo sexo*. Volumen II. Cátedra i Universitat de València. Madrid i València, 1999.

DELEUZE, G. i **GUATTARI, F.**, (2000), *Rizoma introducción*. Pretextos. València, 2000.

FÀBREGAS, L., *La nena dels nou dits*. Columna. Barcelona, 2008.

FERNÁNDEZ, J. A. (ed.), *El gai saber*. Llibres de l'Índex, Barcelona, 2000.

FIRESTONE, S., *The Dialectic of sex: The case for feminist revolution*. Bantam Booker. Toronto, 1971.

FREEMAN, J., *The Politics of Women's Liberation*. Logman. Nova York, 1975.

GREER, G., *L'eunuc femella*. Robert Laffont. París, 1971.

KRISTEVA, J., *Desire in language*. Columbia University Press. Nova York, 1980.

LIPOVETSKY, G., *La tercera mujer*. Anagrama. Barcelona, 1999.

MITCHELL, J., *La condició de la dona*. Edicions 62. Barcelona, 1977.

MILLET, K., *Sexual Politics*. Hardback. Regne Unit, 1971.

MOI, T., *Teoría literaria feminista*. Cátedra. Madrid, 1995.

MURARO, L., *El orden simbólico de la madre*. Horas y horas, Madrid, 1995.

PALAU, M., *Maria Aurèlia Capmany. Escriure la vida en femení*. Arola Editoris. Tarragona, 2008.

SIMÓ, I. C., *El caníbal*. Columna. Barcelona, 2007.

STANTON, D. C., « Difference on Trial: A Critique of the Maternal Metaphor in Cixous, Irigaray, and Kristeva » a Miller, N. K., (ed.), *The poetics of Gender*. Columbia, Columbia University Press. Pàgines 169-170. Nova York, 1986.

WOOLF, V., *Tres guineas*. Lumen. Capellades, 1980.